

– Bak apotekdisken, ikke foran tavla

Ikke-vestlige innvandrere finner i stadig større grad veien til forelesningssalene og bibliotekene ved landets høyskoler og universiteter. Særlig er etterkommerne, eller de som er født i Norge med to utenlandsfødte foreldre, godt representert ved de høyere utdanningene, og har en like stor deltakelse som befolkningen i alt. Hva velger så de med innvandrerbakgrunn å studere? Er det tett mellom minoritetsstudentene om man tar en kopp kaffe på lærerhøgskolens kantine? Eller treffer man flere om man tar en tur på laben ved farmasøytisk institutt?

70 prosent flere studenter med innvandrerbakgrunn på fem år

På bare fem år har antallet personer i innvandrerbefolkningen mellom 19 og 24 år økt med rundt 8 000 personer, fra over 27 000 ved utgangen av 2000 til nær 35 000 fem år senere. Ikke-vestlige innvandrere² sto for hele denne økningen, mens tallet på vestlige innvandrere i denne alderen gikk litt ned. Økningen i innvandrerbefolkningen vises igjen ved landets høyskoler og universiteter, hvor man finner stadig flere studenter med innvandrerbakgrunn. Per 1. oktober 2000 var det over 4 000 studenter med innvandrerbakgrunn i alderskullet 19 til 24 år som tok høyere utdanning. Mer enn 4 prosent av studentene i denne alderen hadde innvandrerbakgrunn. Fem år senere utgjorde de nær 7 000 studentene med innvandrerbakgrunn nær 7 prosent av studentene. Hele 6 000 av studentene hadde ikke-vestlig bakgrunn, 6 prosent av alle studenter. Rundt 1 550 var etterkommere med ikke-vestlig bakgrunn. Det er nettopp de *ikke-vestlige* studentene, også kalt minoritetsstudenter (Støren 2005), som vil være i fokus i denne artikkelen.

Ikke-vestlige førstegenerasjonsinnvandrere tar fremdeles høyere utdanning i mindre grad enn resten av befolkningen. Nær 18 prosent av alle ikke-vestlige førstegenerasjonsinnvandrere mellom 19 og 24 år tok per 1. oktober 2005

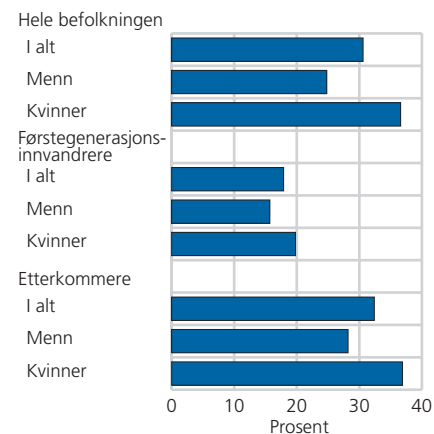
Førstegenerasjons innvandrere i utdanningsstatistikken

Statistikken om innvandrerbefolkningen blir utarbeidet med utgangspunkt i opplysninger om eget og foreldrenes fødeland. I gruppen førstegenerasjonsinnvandrere er personer som er født i utlandet og har to foreldre som også er født i utlandet. Personer som er født i Norge med to utenlandskfødte foreldre, omtales ofte som «etterkommere». Betegnelsen «innvandrerbefolkningen» brukes når førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere behandles som en gruppe. SSB publiserer ennå ikke statistikk med opplysninger om oppholdsgrunn. Det betyr at personer som kommer til Norge fra utlandet for å studere, i statistikken plasseres i gruppen førstegenerasjonsinnvandrere sammen med personer som har opphold i Norge av andre grunner. Tallene for etterkommere vil altså ikke påvirkes av utenlandsstudentene. Til sammen gav UDI 2 047 utdanningstillatelser til utenlandske studenter i 2005. Blant ikke-vestlige land ble flest tillatelser gitt Kina (309), Russland (165), Tyrkia (89), Etiopia (83) og Ghana (56). Mottakerne av disse tillatelsene kan falle utenfor vår målgruppe dersom de ikke er i aldersgruppa 19-24 år og dersom de skal bli i Norge i mindre enn seks måneder.

Statistikken vi presenterer i denne artikkelen, gjelder personer som har startet høyere utdanning. Vi har fortsatt liten informasjon om andelen som gjennomfører eller avbryter studiene.

Kristin Henriksen¹

Figur 1. Studietilbøyelighet i hele befolkningen og i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen, etter innvandrerkategori og kjønn. Alderskullet 19-24 år. 1. oktober 2005

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Kristin Henriksen er førstekonsulent i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for leveårsstatistikk (kristin.henriksen@ssb.no).

Tabell 1. Studenter i høyere utdanning i prosent av registrert årskull (19-24 år), kjønn og landbakgrunn. Førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere under ett. 1. oktober 2005

	Antall studenter, 19-24 år	I alt	Menn	Kvinner
Befolkningen totalt	101 071	31	25	37
Ikke vestlig bakgrunn, i alt	5 917	20	18	22
Polen	228	26	21	29
Tyrkia	160	10	7	12
Bosnia-Hercegovina	552	37	32	41
Sri Lanka ...	225	26	24	29
India	248	41	38	43
Irak	163	8	6	10
Iran	429	26	24	29
Kina	378	59	58	59
Pakistan	846	23	22	25
Vietnam	551	31	31	32
Chile	132	17	12	22

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

høyere utdanning, mot nær 31 prosent i hele befolkningen. Ikke-vestlige etterkommerne drar imidlertid gjennomsnittet for innvandrerbefolkningen opp. 32,4 prosent av alle ikke-vestlige etterkommere i samme alder studerte ved en høyskole eller et universitet. At førstegenerasjonsinnvandrere henger etter, kan delvis skyldes at noen befinner seg i grunnskole eller i videregående skole dersom de har manglende skolegang fra hjemlandet. I eldre studentkull er førstegenerasjonsinnvandrere relativt sett bedre representert enn blant de yngre studentene.

Kina på topp, Irak på bunn

Studietilbøyeligheten sier hvor stor andel av alderskullet 19-24 år som befinner seg i høyere utdanning. Høyest studietilbøyelighet har innvandrerbefolkningen med kinesisk (59 prosent), indisk (41 prosent) og bosnisk (37 prosent) bakgrunn. Lavest studietilbøyelighet har de med irakisk (8 prosent), tyrkisk (10 prosent) og chilensk (17 prosent) bakgrunn.

Disse andelene må imidlertid tolkes med forsiktighet, ettersom vi ikke skiller mellom de ulike innvandringsgrunnene i denne statistikken. For det første er det naturlig at nyankomne flyktninggrupper, som irakerne, i mindre grad befinner seg i høyere utdanning enn eksempelvis inderne, som har lengre botid. For det andre blir innvandrere på studentvisum en del av statistikken på lik linje med flyktninger fra Irak. Land som Kina og Russland, samt en del afrikanske land, kommer derfor heldig ut fordi mange personer fra disse landene reiser til Norge nettopp for å studere. I 2005 ga UDI 309 utdanningstilatelser til kinesiske studenter i alle aldre, mens det var 351 førstegenerasjonsinnvandrere fra Kina i alderen 19-24 år som tok høyere utdanning per 1. oktober 2005. Tilsvarende tall for Russland var 165 og 345. Her er det imidlertid verdt å bemerke at etterkommere med kinesisk bakgrunn, som riktignok er en liten gruppe, faktisk har en studietilbøyelighet på hele 60 prosent. Dette er personer som er født i Norge og som altså ikke har kommet til Norge primært for å studere.

Etterkommerne finner veien til høyere utdanning!

Få landgrupper har lang nok botid i Norge til at et større antall etterkommere har nådd aldersgruppen 19 til 24 år. De med pakistansk, vietnamesisk, tyrkisk, indisk, og polsk bakgrunn er imidlertid mange nok til at man kan si noe fornuftig om etterkommernes studietilbøyelighet i forhold til førstegenerasjonsinnvandrerne. For de fleste av disse landgruppene er studietilbøyeligheten omtrent dobbelt så stor blant etterkommerne som blant førstegenerasjonsinnvandrerne. For eksempel befinner nær to av fire (eller 280 av 600) vietna-

mesiske etterkommere seg i høyere utdanning mot bare nær en av fire (eller 271 av 1 158) førstegenerasjonsinnvandrerne fra Vietnam. Blant dem med tyrkisk bakgrunn er det også vanligere blant etterkommerne enn blant førstegenerasjonsinnvandrerne å studere. Både etterkommerne (15 prosent) og førstegenerasjonsinnvandrerne (7 prosent) fra Tyrkia har imidlertid mye lavere studietilbøyelighet enn de fleste andre innvandrergruppene. For mer om innvandrerungdom i norsk utdanning, se Støren 2005.

Tabell 2. Studietilbøyelighet blant utvalgte landgrupper, etter innvandrerkategori, kjønn og landbakgrunn. 01.10.2005

Landbakgrunn	Førstegenerasjonsinnvandrere				Etterkommere			
	Antall studenter	I alt	Menn	Kvinner	Antall studenter	I alt	Menn	Kvinner
Alle, ikke-vestlig bakgrunn	4 371	18	16	20	1 546	32	28	37
Polen	166	22	17	26	62	47	43	51
Tyrkia	83	7	6	9	77	15	10	20
India	61	25	26	24	187	51	46	57
Pakistan	250	16	16	15	596	30	26	34
Vietnam	271	23	23	24	280	47	44	50

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3. Studenter mellom 19 og 24 år, etter fagfelt. 1. oktober 2005. Absolutte tall og prosent

	Antall studenter i alt	Antall minoritetsstudenter	Andel som velger dette fagfeltet blant alle studenter	Andel som velger dette fagfeltet blant minoritetsstudenter	Andel minoritetsstudenter i prosent av studentkullet
Alle studenter	101 071	5917	100	100,0	5,9
1 Humanistiske og estetiske fag	14 187	777	14,0	13,0	5,5
2 Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	11 747	337	11,6	5,7	2,9
3 Samfunnsfag og juridiske fag	16 385	840	16,2	14,0	5,1
4 Økonomiske og administrative fag	17 997	1302	17,8	22,0	7,2
5 Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	18 164	1285	18,0	22,0	7,1
6 Helse-, sosial- og idrettsfag	20 250	1272	20,0	21,0	6,3
7 Primærnæringsfag	616	14	0,6	0,2	2,3
8 Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	1 401	70	1,4	1,2	5,0
9 Uoppgitt fagfelt	324	20	0,3	0,3	6,2

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Som blant befolkningen for øvrig, er det også blant den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen mer vanlig at kvinner studerer enn at menn gjør det. For de fleste landene gjelder dette så vel førstegenerasjonsinnvandrere som etterkommere. For eksempel har kvinnelige etterkommere med tyrkisk bakgrunn dobbelt så stor studietilbøyelighet som mennene. Også kvinnelige etterkommere med pakistansk bakgrunn tar i større grad utdanning enn menn med samme bakgrunn. Mens hver tredje kvinnelige etterkommer tar høyere utdanning, gjelder det samme hver fjerde mannlige etterkommer med pakistansk bakgrunn.

Hvilke fag velger så de 6 000 ikke-vestlige studentene å fordype seg i? Er det enkelte fag som er mer populære blant personer i innvandrerbefolkningen enn i den øvrige studentmassen?

Hvilke fagfelt trekker minoritetsstudentene?

I denne artikkelen skiller vi ikke mellom universitets- og høyskoleutdanning på lavere og høyere nivå. I statistikkgrunnlaget inkluderes alle mellom 19 og 24 år som var registrert som student ved en norsk høyskole eller universitet per 1. oktober 2005. De mange ulike utdanningene som tilbys kan grupperes i ni grove fagfelt, som definert i tabell 1.

Som vi ser av tabellen, finner vi flest studenter i fagretningene økonomiske og administrative fag (kategori 4), naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag (kategori 5) og helse-, sosial- og idrettsfag (kategori 6). Disse fagretningene er mest populære både blant minoritetsstudentene og blant alle studenter, men de er relativt mer populære blant minoritetsstudentene enn blant studentene i alt. På hver av disse fagretningene finner vi rundt 1 300 minoritetsstudenter mellom 19 og 24 år, rundt 6-7 prosent av alle studenter. Få minoritetsstudenter har valgt å studere primærnæringsfag eller å ta en eller annen form for lærerutdanning og utgjør under 3 prosent av studentmassen på disse fagfeltene.

Klasserommet er ikke populært ...

Går vi bak de ni grove fagfeltskategoriene, samtidig som vi ser nærmere på de ulike landgruppene, ser vi at det er stor variasjon i hvor stor grad de ulike landgruppene er representert på de ulike utdanningene. En utvetydig trend på tvers av landgruppene er imidlertid at relativt få minoritetsstudenter tar en eller annen form for lærerutdanning. Dette gjelder uansett om vi ser på før-

skolelærer-, allmennlærer- eller fag- og yrkesfaglærerutdanninger. Bare den lille gruppen med bakgrunn fra Tyrkia som tar en av de ovenfor nevnte lærerutdanningene, er overrepresentert i forhold til gjennomsnittet for hele studentpopulasjonen – alle andre landgrupper ligger under gjennomsnittet. Særlig urovekkende er det kanskje at det vil bli svært få menn med ikke-vestlig bakgrunn bak katetrene eller i barnehagene de nærmeste årene. Slik utdanning er mindre populært blant ikke-vestlige innvandrer menn enn blant den mannlige befolkningen for øvrig. Bare 2,7 prosent (67 menn) av alle ikke-vestlige mannlige studenter valgte en av de nevnte typene lærerutdanning, mot 5,8 prosent av alle menn.

... mens relativt mange vil arbeide på apotek og tannlegekontor

Dersom du har inntrykk av at det ofte er personer med innvandrerbakgrunn som tar imot reseptene eller deler ut medisinene på apoteket, har du til en viss grad rett. Selv om det ikke er et stort antall som studerer apotekfag (farmasi, reseptarfag, apotekteknikk og andre apotekfag), utgjorde de 116 minoritetsstudentene over en femtedel av studentmassen ved denne fagretningen i 2005. Apotekfag er særlig populært i den vietnamesiske studentmassen. Bare 0,5 prosent av alle studenter mellom 19 og 24 år studerte apotekfag, mot hele 7,4 prosent (41 personer) av alle studenter med vietnamesisk bakgrunn. Det vil si at det er 14 ganger mer sannsynlig at en student med vietnamesisk bakgrunn velger apotekfag enn en gjennomsnittsstudent! Også på tannhelsefag er personer med ikke-vestlig bakgrunn overrepresentert, og utgjør over 14 prosent av studentene.

Tekniske fag populære blant minoritetsstudentene

Mange har kanskje et inntrykk av at tekniske fag er særlig populært blant studenter med ikke-vestlig bakgrunn. Naturvitenskapelige og tekniske fag som matematikk, statistikk, fysikk, kjemi og biologi er også fag hvor innvandrer-tettheten er relativt høy. Her har 8,4 prosent av alle studenter mellom 19 og 24 år ikke-vestlig bakgrunn. At den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen er noe overrepresentert i forhold til alle studenter, ser vi også ved at 5,3 prosent av alle minoritetsstudenter mot 3,6 prosent av alle studenter, studerte et av de nevnte fagene. Tekniske fag er med andre ord noe mer populære blant minoritetsstudenter enn blant alle studenter. Dette gjelder blant kvinner som blant menn. Både blant minoritetsstudentene og i studentpopulasjonen for øvrig opprettholdes imidlertid tradisjonelle kjønnsforskjeller i disse fagene. Fortsatt er det slik at matematikk, statistikk, fysikk og kjemi er mest populært blant mennene mens kvinnene sitter bøyde over biologibøkene.

Ingeniørstudiene, et annet teknisk fag, skiller seg fra fagene nevnt over, ettersom det ikke er spesielt populært blant minoritetsstudentene å bli ingeniør. Mens 5,7 prosent av alle studenter tok dette studiet i 2005, gjaldt det samme 4,7 prosent av minoritetsstudentene. Det blir særlig få kvinner med minoritetsbakgrunn på ingeniørkontorene i tiden fremover. Bare 90 kvinner med ikke-vestlig bakgrunn, 15 av dem etterkommere, var blant de 5 700 ingeniørstudentene. Mens kvinnelige førstegenerasjonsinnvandrere var noe bedre representert, var etterkommerne dårligere representert på disse studiene enn kvinnene i studentpopulasjonen for øvrig.

Vil fremtidens leger og jurister ha ikke-vestlig bakgrunn?

Medisin- og jusstudiet er utdanninger med høy status som kvalifiserer for noen klart definerte yrker. I hvor stor grad vil fremtidens leger og jurister ha minoritetsbakgrunn? Per 1. oktober 2005 studerte 2 200 personer mellom 19 og 24 år medisin, 2,2 prosent av alle studenter i dette alderskullet. Av disse hadde nær 8,3 prosent ikke-vestlig bakgrunn. «Tettheten» av ikke-vestlige studenter på medisinstudiene var 40 prosent høyere enn gjennomsnittet for de andre fagene. Minoritetsstudentene var med andre ord overrepresentert på medisinstudiet.

3,7 prosent av alle personer mellom 19 og 24 år tok juridiske fag i 2005. Disse fagene var omtrent like populære blant de med innvandrerbakgrunn som medisin; henholdsvis 3,2 og 2,8 prosent av alle med innvandrerbakgrunn valgte hver av disse utdanningsveiene. Av alle jusstudenter utgjorde minoritetsstudentene 5 prosent. Med andre ord var studenter med innvandrerbakgrunn noe underrepresentert ved juridisk fakultet; «innvandretettheten» var ikke spesielt høy.

Innvanderne inntar universitetene – integreringen på rett vei?

Dersom det å delta i høyere utdanning er et mål på integrering, kan det se ut som om integreringen er på rett vei på dette området. Det blir nemlig stadig tettere mellom studenter med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn på forelesningssalene og bibliotekene. Særlig inntar etterkommerne landets universiteter og høyskoler. Mens førstegenerasjonsinnvandrere fremdeles henger etter når det gjelder høyere utdanning, har etterkommerne høyere studietilbøyelighet enn befolkningen for øvrig. Som i resten av befolkningen er det i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen, og særlig blant etterkommerne, mer vanlig blant kvinner enn menn å ta høyere utdanning.

Som mange kanskje har en forestilling om, er tekniske fag som matematikk, fysikk, statistikk og kjemi mer populære blant minoritetsstudenter enn blant studentene for øvrig. Også på medisin er det relativt tett mellom minoritetsstudentene. Mest populært er det imidlertid, relativt sett, å ta apotekfag og tannhelsefag. Studenter med innvandrerbakgrunn utgjør henholdsvis 22 og 14 prosent av studentene ved disse utdanningene. Mens apotekene er ettertraktete som fremtidige arbeidsplasser, er klasserommene upopulære blant minoritetsstudentene. Bare 3 prosent av alle studenter som velger en form for lærerutdanning har innvandrerbakgrunn.

¹ Cassie Bree Trewin, førstekonsulent ved seksjon for utdanningsstatistikk har levert datagrunnlaget til artikkelen.

² Ikke-vestlige innvandrere har bakgrunn fra Afrika, Asia med Tyrkia, Sør- og Mellom-Amerika og Øst-Europa.

Referanse

Støren, Liv Anne (2005): «Ungdom med innvandrerbakgrunn i norsk utdanning – ser vi en fremtidig suksesshistorie?» i Utdanning 2005 – deltakelse og kompetanse, Statistiske analyser nr. 74, Statistisk sentralbyrå.